

Załącznik do Uchwały Nr XXXII/139/26

Rady Gminy w Chotczy z dnia 30 września 2026r.

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych Gminy Chotcza na lata 2026-2028

CHOTCZA | 2026

Dokument opracowany przez:

Gmina Chotcza

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Chotczy

Chotcza-Józefów 60

27-312 Chotcza

www.samorząd.gov.pl/web/gmina-chotcza

Przy wsparciu:

Mazowieckie Centrum

Polityki Społecznej

ul. Grzybowska 80/82

00-844 Warszawa

www.mcps.com.pl

Utila Sp. z o.o.

ul. Łotewska 17 lok. 01

03-918 Warszawa

www.utila.pl

Chotcza, 2026

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Plan powstał w ramach projektu

„Dla Ciebie, dla mnie, dla nas – rozwój usług społecznych na Mazowszu”

prowadzonego w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027

współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus

Priorytet IV. Spójność społeczna i zdrowie

Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego

Wykaz skrótów	4
1. Wstęp	5
2. Uwarunkowania wynikające z dokumentów strategicznych i programowych.....	7
3. Diagnoza	8
3.1. Charakterystyka gminy Chotcza	8
3.1.1. Struktura społeczna	8
3.1.2. Główne problemy społeczne	10
3.2. Zasoby gminy Chotcza	12
3.2.1. Istniejące na terenie gminy Chotcza zasoby, podmioty i organizacje oraz usługi społeczne	12
3.2.2. Usługi świadczone w środowisku	13
3.3. Diagnoza potrzeb wybranych grup docelowych w podziale na obszary wsparcia	15
3.4. Analiza potrzeb podmiotów pomocy społecznej	20
4. Plan deinstytucjonalizacji usług społecznych.....	23
4.1. Osoby starsze	25
4.2. Osoby z niepełnosprawnościami	26
4.3. Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	27
4.4. Dziecko i rodzina	28
5. Zestawienie potencjalnych źródeł finansowania.....	29
6. Systemy monitorowania i oceny	36
6.1. Wskaźniki rezultatu i produktu	36
6.2. Opis systemu monitorowania realizacji planu i osiągnięcia wskaźników	37
6.3. Ocena skuteczności i efektywności planu (ewaluacja)	38
7. Spis elementów graficznych.....	39

WYKAZ SKRÓTÓW

BDL GUS – Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

DPS – Dom Pomocy Społecznej

GOPS – Gminny ośrodek pomocy społecznej

GUS – Główny Urząd Statystyczny

LPDI – Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych

MCPS – Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej

MRPiPS – Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

NSP 2021 – Narodowy Spis Powszechny 2021

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

PUP – Powiatowy urząd pracy

ŚDS – Środowiskowy dom samopomocy

WTZ – Warsztaty terapii zajęciowej

ZAZ – Zakłady aktywności zawodowej

1. WSTĘP

Niniejszy Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych na lata 2026-2028 (Plan) stanowi odpowiedź na zmieniające się potrzeby mieszkańców gminy, wyzwania społeczno-demograficzne oraz zmiany jakie zaszły w sposobie prowadzenia polityki społecznej w ostatnich latach.

Przez dekady wsparcie z pomocy społecznej kierowane było przede wszystkim do grup defaworyzowanych, osób wykluczonych, doświadczających kryzysu, czy też mających trudności z adaptacją do życia społecznego. Obecnie obserwujemy zmianę w prowadzeniu polityki społecznej i rozszerzanie zakresu jej oddziaływania na wszystkich mieszkańców lokalnych społeczności. Cele tej polityki koncentrują się na budowie społeczeństwa dobrobytu z otwartym dostępem do usług społecznych świadczonych na poziomie lokalnym zgodnie z potrzebami mieszkańców i ich możliwościami finansowymi. Tak wyznaczone priorytety osiągać można tylko poprzez konsekwentną integrację i koordynację działań różnych systemów (w tym m.in. pomocy społecznej, zdrowia czy edukacji) oraz systematyczne planowanie w oparciu o dowody pochodzące m.in. z diagnozy lokalnej oraz analizy potrzeb.

Wykraczanie poza instytucjonalne ramy pomocy społecznej jest więc jednym z fundamentów przedstawianego Planu, natomiast kluczowym jego założeniem jest konsekwentne realizowanie idei rozwoju usług świadczonych w miejscu zamieszkania jako alternatywy dla rozwiązań instytucjonalnych. Nie oznacza to zamykania istniejących placówek tylko planowy rozwój alternatywnych wobec nich usług tak, aby to ostatecznie mieszkaniiec wybrał zgodne ze swoimi preferencjami rozwiązanie. Ważne jest też, aby ofertę usług planować w oparciu o sprawdzone modele, których skuteczność została potwierdzona w nauce i praktyce, przy zachowaniu elastyczności w dopasowywaniu rozwiązań do zmieniających się potrzeb i preferencji odbiorców.

Plan został opracowany na lata 2026-2028 przez samorząd gminy we współpracy z pracownikami ośrodka pomocy społecznej, przy udziale grona ekspertów i przedstawicieli organizacji pozarządowych działających w regionie. Dokument przygotowano w oparciu o diagnozę sytuacji i potrzeb lokalnych, Strategię rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.), Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Mazowieckiego (RPDI), a także z uwzględnieniem innych europejskich, krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych.

Plan określając główne kierunki zmian w systemie usług społecznych odpowiada na zdiagnozowane wyzwania, w tym w szczególności te związane ze zmianami demograficznymi skutkującymi postępującym procesem starzenia się społeczeństwa i wzrostem liczby osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Ponadto określa kierunki zmian w obszarze świadczenia usług dla osób starszych, dzieci i ich rodzin, osób z niepełnosprawnościami oraz osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie zdrowia psychicznego. W trakcie jego przygotowywania wzięto pod uwagę sytuację i prognozowane zmiany na rynku pracy, przeobrażenia w obrębie rodziny, wyzwania związane z zaspokajaniem potrzeb edukacyjnych i kulturalnych mieszkańców, a także ryzyka socjalne i procesy prowadzące do wzrostu zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Dokument obejmuje sześć rozdziałów składających się na dwie zasadnicze części – diagnostyczną i wdrożeniową. W części pierwszej (rozdział drugi i trzeci) zawarto uwarunkowania wynikające z dokumentów strategicznych i programowych, diagnozę i analizę potrzeb (zawierającą dane na temat sytuacji demograficznej i społecznej gminy, problemów społecznych oraz realizowanych usług), a także inwentaryzację zasobów jakimi dysponuje lokalny system pomocy społecznej. Druga część–

wdrożeniowa (rozdziały od czwartego do szóstego), zawiera zarówno opis planowanych do realizacji działań (podzielonych na 4 obszary interwencji: 1. osoby starsze, 2. osoby z niepełnosprawnościami, 3. osoby w kryzysie zdrowia psychicznego i 4. dziecko i rodzina), jak i analizę kosztów realizacji Planu oraz opis systemu jego monitorowania i oceny. Dokument zawiera również spis skrótów oraz słownik kluczowych pojęć ułatwiający zrozumienie charakteru i specyfiki poszczególnych usług.

2. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH I PROGRAMOWYCH

Powiązanie celów strategicznych gminy z dokumentami krajowymi i regionalnymi jest istotne dla zapewnienia spójności działań rozwojowych oraz efektywnego wykorzystania dostępnych zasobów. Umożliwia to lepsze dostosowanie lokalnych inicjatyw do priorytetów krajowych i wojewódzkich, co sprzyja zwiększeniu skuteczności podejmowanych działań oraz ułatwia pozyskiwanie środków zewnętrznych.

Poniższa **Tabela 1** przedstawia zestawienie celów Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych gminy Chotcza na lata 2026-2028 z celami Strategii Rozwoju Usług Społecznych – polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.), Regionalnym Planem Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji Województwa Mazowieckiego na lata 2026-2030 oraz Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Lipskim na lata 2021-2030.

Ponadto, Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych gminy Chotcza na lata 2026-2028 został opracowany zgodnie z Ogólnopolskimi Wytocznymi Tworzenia Lokalnych Planów Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych, co zapewnia jego spójność z krajowymi standardami planowania i realizacji polityki społecznej.

Tabela 1. Powiązanie celów Planu z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla

Dokument	Zgodność
Strategia Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 roku)	Cele wyznaczone w Lokalnym Planie Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych gminy Chotcza a na lata 2026-2028 są zgodne z: • Cel strategiczny 1: Zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci. • Cel strategiczny 2. Zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczącego usługi społeczne dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. • Cel strategiczny 3. Włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami dające możliwość życia w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia sprawności • Cel strategiczny 4. Stworzenie skutecznego systemu usług społecznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Mazowieckiego na lata 2026-2030	Cele wyznaczone w Lokalnym Planie Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych gminy Chotcza a na lata 2026-2028 są zgodne z: • Cel: Rozwój usług społecznych oraz deinstytucjonalizacja w obszarze wspierania rodziny i pieczy zastępczej. • Cel: Rozwój usług społecznych oraz deinstytucjonalizacja w obszarze wspierania osób starszych. • Cel: Rozwój usług społecznych oraz deinstytucjonalizacja w obszarze wspierania osób z niepełnosprawnościami. • Cel: Rozwój usług społecznych oraz deinstytucjonalizacja w obszarze wspierania osób z zaburzeniami psychicznymi
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Lipskim na lata 2021-2030	Cele wyznaczone w Lokalnym Planie Deinstytucjonalizacji i Rozwoju Usług Społecznych gminy Chotcza a na lata 2026-2028 są zgodne z: • Cel 1.: Podnoszenie jakości usług w ramach pomocy społecznej • Cel 2.: Działania z zakresu pieczy zastępczej • Cel 3.: Rozwój usług opiekuńczych i integracyjnych • Cel 4.: Zapobieganie problemom społecznym

3. DIAGNOZA

3.1.CHARAKTERYSTYKA GMINY CHOTCZA

Gmina Chotcza, położona w powiecie lipskim w województwie mazowieckim, graniczy z gminami Ciepeliów, Lipsko i Solec nad Wisłą (również w powiecie lipskim), z gminami Przytęk i Zwolen w powiecie zwoleńskim (województwo mazowieckie) oraz z gminami Łaziska i Wilków w powiecie opolskim w województwie lubelskim. Gmina Chotcza obejmuje powierzchnię 88,2 km². Granice gminy Chotcza przedstawia **Mapa 1**.

Mapa 1. Granice gminy Chotcza

Źródło: Wikipedia Chotcza

3.1.1. STRUKTURA SPOŁECZNA

W 2024 roku gminę Chotcza zamieszkiwało 2 160 osób. Liczba mężczyzn i kobiet była bardzo zbliżona – różnica między nimi wynosiła 8 osób. W latach 2022–2024 odnotowano spadek liczby ludności ogółem o 1,68%. Tendencja spadkowa była widoczna wśród obu płci – w przypadku mężczyzn liczba zmniejszyła się o 0,74%, natomiast w przypadku kobiet o 2,60%. Szczegółowe dane dotyczące liczby mieszkańców w gminie Chotcza w latach 2022-2024 zawiera poniższa **Tabela 2**.

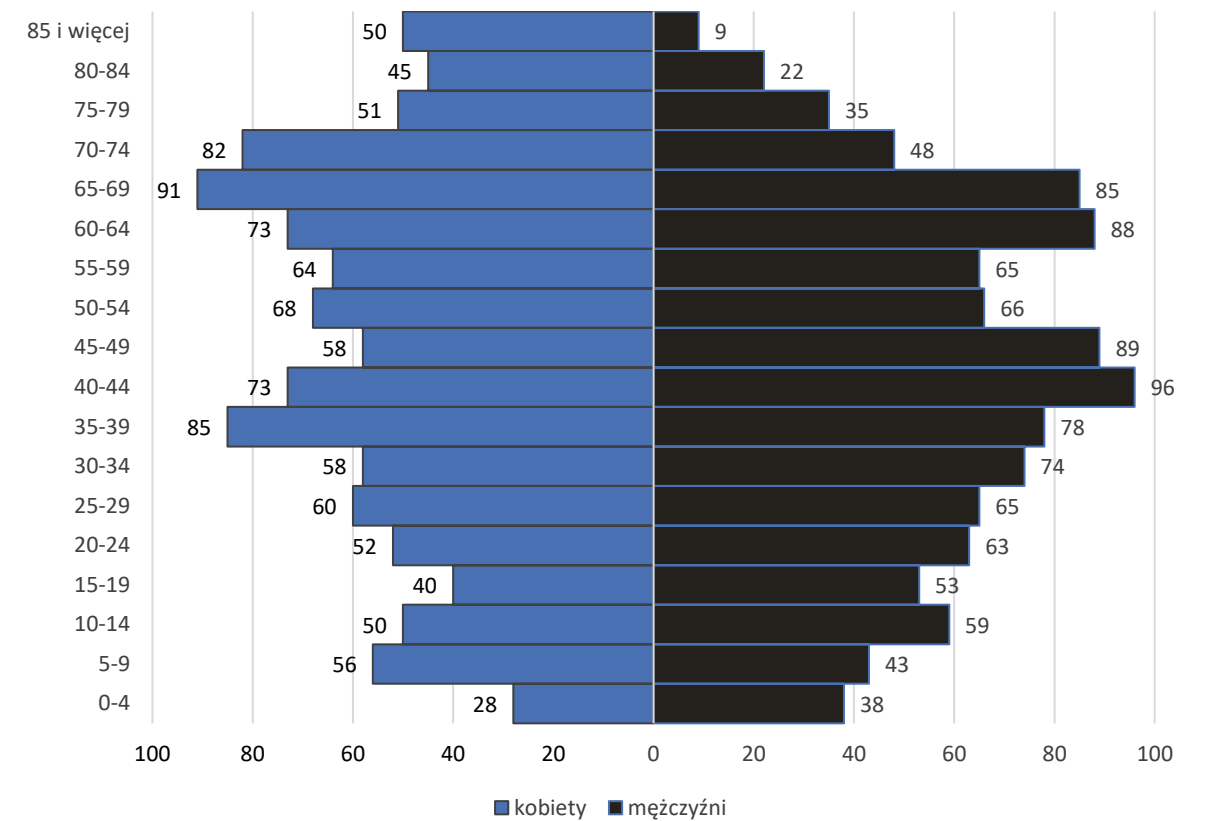
Tabela 2. Liczba ludności w podziale na płeć w latach 2022-2024

Liczba ludności ogółem			Mężczyźni			Kobiety		
2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
2 197	2 188	2 160	1 084	1 083	1 076	1 113	1 105	1 084

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Najwięcej mieszkańców gminy Chotcza znajduje się w przedziałach wiekowych 65-69 lat (176), 40-44 (169), 35-39 (163) oraz 60-64 (161). Najmniej licznymi grupami wiekowymi są osoby w wieku 85 lat i więcej (59 osób) oraz 0-4 (66 osób). Rozkład populacji ze względu na płeć był zróżnicowany – średnio w grupach wiekowych do 50. roku życia przeważali mężczyźni, natomiast w starszych przedziałach wiekowych liczebną przewagę miały kobiety. Szczegółowe dane dotyczące liczby mieszkańców gminy Chotcza ze względu na płeć i wiek w 2024 roku przedstawia **Wykres 1**.

Wykres 1. Piramida wieku i płci w 2024 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Współczynnik obciążenia osobami starszymi w gminie Chotcza wykazuje tendencję wzrostową. W latach 2022–2024 wzrósł z poziomu 34,7 w 2022 roku do 37,9 w 2024 roku, co oznacza wzrost o 9,23%. Z kolei saldo migracji w tym okresie zmieniało się w sposób nieregularny – w 2022 roku wyniosło –3,6, a w 2024 roku 3,2, co oznacza poprawę o 6,8 punktu. Szczegółowe dane dotyczące wskaźników demograficznych w latach 2022-2024 zawiera **Tabela 3**.

Tabela 3. Inne wskaźniki demograficzne w latach 2022-2024

Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi ¹			Saldo migracji w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców ²		
2022	2023	2024	2022	2023	2024
34,7	37	37,9	-3,6	-2,3	3,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W 2021 roku najwięcej mieszkańców gminy Chotcza posiadało wykształcenie zasadnicze zawodowe i branżowe (26,25%) oraz wykształcenie średnie i policealne (25,36%). Kolejną grupą pod względem liczebności były osoby z wykształceniem podstawowym (19,52%) oraz wykształceniem wyższym (9,40%). Najmniej mieszkańców odznaczało się wykształceniem gimnazjalnym (3,12%) oraz podstawowym nieukończonym (4,14%). Szczegółowe dane dotyczące wykształcenia mieszkańców gminy Chotcza w 2021 roku zawiera **Tabela 4**.

Tabela 4. Poziom wykształcenia

Wykształcenie	Liczba osób	Procent ogólnej liczby mieszkańców
Wyższe	211	9,40%
Średnie i policealne	569	25,36%

¹ Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na każde 100 osób w wieku produkcyjnym.

² Migracje na pobyt stały poza jednostkę w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców.

Wykształcenie	Liczba osób	Procent ogólnej liczby mieszkańców
Zasadnicze zawodowe/ branżowe	589	26,25%
Gimnazjalne	70	3,12%
Podstawowe	438	19,52%
Podstawowe nieukończone	93	4,14%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego 2021

W latach 2022–2024 nastąpił spadek bezrobocia w gminie Chotcza, z poziomu 118 do poziomu 115, co oznaczało spadek o 2,54%. Zmiana poziomu bezrobocia nie była taka sama ze względu na płeć. W przypadku mężczyzn odnotowano spadek o 6,45%, natomiast w przypadku kobiet wzrost o 1,79%. Szczegółowe dane dotyczące poziomu bezrobocia w gminie Chotcza w latach 2022-2024 zawiera poniższa **Tabela 5**.

Tabela 5. Poziom bezrobocia w latach 2022-2024

Bezrobocie rejestrowane	Liczba osób			Stosunek I. bezrobotnych do I. mieszkańców w wieku produkcyjnym		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Ogółem	118	112	115	9,28%	8,92%	9,32%
Mężczyźni	62	60	58	8,59%	8,45%	8,26%
Kobiety	56	52	57	10,18%	9,54%	10,71%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

3.1.2. GŁÓWNE PROBLEMY SPOŁECZNE

W 2024 roku najczęstszym powodem przyznawania pomocy społecznej w gminie Chotcza było bezrobocie. Z tego tytułu świadczenia otrzymały 94 osoby, co stanowiło 4,35% mieszkańców gminy. Drugim najczęściej występującym powodem była potrzeba ochrony macierzyństwa – pomoc przyznano w związku z nią 83 osobom. Na trzecim miejscu znalazła się niepełnosprawność (64 osoby, 2,96%), a na czwartym długotrwała lub ciężka choroba (50 osób, 2,31%). W porównaniu do 2022 roku odnotowano spadek liczby świadczeń przyznanych z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa (-0,48 pp.), niepełnosprawności (-0,64 pp.) oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby (-0,60 pp.). W przypadku bezrobocia liczba osób korzystających z pomocy społecznej wzrosła (+0,71 pp.).

Pozostałe dane dotyczące liczby przyznanych świadczeń pomocy społecznej w gminie Chotcza w latach 2022-2024 zawiera **Tabela 6**.

Tabela 6. Powody przyznawania pomocy społecznej w latach 2022-2024

Powód	Liczba osób			Procent ogólnej liczby mieszkańców		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Ubóstwo	23	25	22	1,05%	1,14%	1,02%
Potrzeba ochrony macierzyństwa	95	88	83	4,32%	4,02%	3,84%
- w tym wielodzietność	90	88	83	4,10%	4,02%	3,84%
Bezrobocie	80	90	94	3,64%	4,11%	4,35%
Niepełnosprawność	79	73	64	3,60%	3,34%	2,96%
Długotrwała lub ciężka choroba	64	64	50	2,91%	2,93%	2,31%
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	14	16	21	0,64%	0,73%	0,97%
- w tym rodziny niepełne	14	11	15	0,64%	0,50%	0,69%
- w tym rodziny wielodzietne	0	5	6	0,00%	0,23%	0,28%
Alkoholizm	0	0	1	0,00%	0,00%	0,05%
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	0	0	1	0,00%	0,00%	0,05%

Powód	Liczba osób			Procent ogólnej liczby mieszkańców		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy	0	5	0	0,00%	0,23%	0,00%
Zdarzenie losowe	0	2	6	0,00%	0,09%	0,28%
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	1	1	0,00%	0,05%	0,05%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRiPS-03 oraz BDL GUS

PRYZNAWANE ŚWIADCZENIA POMOCY SPOŁECZNEJ

W latach 2022-2024 liczba osób otrzymująca świadczenia pomocy społecznej uległa zmniejszeniu, a liczba rodzin się zwiększyła. Liczba osób objętych wsparciem spadła o 4,29% - ze 140 w 2022 roku do 134 w 2024 roku. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń zwiększyła się o 7,14% - z 84 w 2022 do 90 w 2024 roku. W analizowanym okresie większość przyznanych świadczeń stanowiły świadczenia niepieniężne, z których w 2024 roku korzystały 72 osoby, a z pieniężnych – 62 osoby. Wszystkie świadczenia przyznane były w ramach zadań własnych – w 2024 roku korzystało z nich 90 rodzin, w tym 134 osoby. Natomiast liczba rodzin korzystająca z pomocy udzielanej w ramach pracy socjalnej w analizowanych latach podlegała systematycznemu wzrostowi – nastąpił przyrost z 88 rodzin w 2022 rok do 100 rodzin w 2024 roku (+13,64%). Szczegółowe dane dotyczące liczby osób i rodzin otrzymujących świadczenia pomocy społecznej w gminie Chotcza w latach 2022-2024 zawiera **Tabela 7**.

Tabela 7. Liczba osób i rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych, niepieniężnych oraz pozostałych usług w latach 2022-2024

Rodzaj świadczeń	Liczba osób			Liczba rodzin		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Świadczenia ogółem	140	144	134	84	92	90
w tym:						
Świadczenia pieniężne	61	65	62	58	63	61
Świadczenia niepieniężne	80	80	72	41	41	41
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych	0	0	0	0	0	0
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych	140	144	134	84	92	90
Pomoc udzielana w ramach pracy socjalnej	X	X	X	88	98	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu MRiPS-03

Łączna kwota świadczeń z pomocy społecznej przekazanych w ramach zadań własnych gminy Chotcza w 2024 roku wyniosła 393 676 zł. W porównaniu do roku 2022 był to wzrost łącznej kwoty świadczeń o 49,56%. Biorąc pod uwagę poszczególne rodzaje świadczeń największą kwotą w 2024 roku charakteryzowały się zasiłki stałe na łączną kwotę 162 615 zł, którymi objęto 17 osób oraz usługi opiekuńcze, z których skorzystało 9 osób, a ich koszt wyniósł 126 159zł. Szczegółowe dane dotyczące wysokości kwot przyznanych świadczeń różnych kategorii w gminie Chotcza w latach 2022-2024 zawiera **Tabela 8**.

Tabela 8. Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej w ramach zadań własnych w latach 2022-2024 wraz z kwotą świadczeń

Rodzaj świadczeń	Liczba osób			Liczba rodzin			Kwota świadczeń [zł]		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Ogółem	140	144	134	84	92	90	263 222	308 726	393 676
W tym:									
Zasiłki stałe	18	18	17	17	18	17	100 569	103 184	162 615
Zasiłki okresowe	26	28	29	25	28	29	30 085	38 243	35 997

Posiłek	72	71	64	33	32	32	29 837	38 380	39 471
Ubranie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Usługi opiekuńcze – ogółem	8	7	9	8	7	9	84 618	111 457	126 159
Praca socjalna	X	X	X	88	98	100	X	X	X

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportu MRiPS-03

3.2. ZASOBY GMINY CHOTCZA

3.2.1. ISTNIEJĄCE NA TERENIE GMINY CHOTCZA ZASOBY, PODMIOTY I ORGANIZACJE ORAZ USŁUGI SPOŁECZNE

Podstawowym podmiotem świadczącym usługi z zakresu pomocy społecznej w gminie Chotcza jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zlokalizowany w Chotczy – Józefów. Podmiot ten prowadzony jest przez gminę. W 2024 roku zatrudniał 7 osób (5,7 etatów), natomiast w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców przypadło 3,24 pracownika. W odniesieniu do lat poprzednich nastąpił spadek liczby personelu – w 2022 roku liczyła ona 8 osób, a w 2023 roku 10 osób. Szczegółowe dane dotyczące podstawowych informacji dotyczących GOPS-u w Chotczy zawiera **Tabela 9**.

Tabela 9. Podstawowe informacje o Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Chotczy dla lat 2022-2024

Podstawowe informacje	2022	2023	2024
Lokalizacja (miasto/wieś)	Wieś	Wieś	Wieś
Liczba osób korzystających	143	146	136
Liczba personelu	8	10	7
Liczba personelu w przeliczeniu na etaty	6,25	7,0	5,7
Liczba personelu w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców	3,64	4,57	3,24
Jednostka prowadząca	Gmina	Gmina	Gmina
Źródła i wysokości finansowania	Budżet wojewody i środki własne 278 190,76	Budżet Wojewody i środki własne 336 683,44	Budżet Wojewody i środki własne 356 894,50
Koszty utrzymania	278 190,76	336 683,44	356 894,50

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów MRiPS-05, MRiPS-06

Ponadto mieszkańcy gminy Chotcza korzystają również z usług oferowanych przez jednostki powiatowe:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lipsku - jednostka organizacyjna pomocy społecznej na szczeblu powiatowym;
- Dom Pomocy Społecznej w Lipsku – placówka posiada 105 miejsc, a w 2024 roku korzystało z niej 111 osób. W 2024 roku w domach pomocy społecznej ogółem przebywały dwie osoby z gminy Chotcza, umieszczone w publicznych DPS-ach – jeden znajduje się na terenie powiatu, a drugi poza jego granicami. Gmina poniosła z tego tytułu łączne wydatki w wysokości 93 693 zł, co w przeliczeniu na jedną osobę stanowiło koszt 46 846,50 zł. Ponadto trzecia osoba z gminy przebywa w prywatnym domu pomocy społecznej w Kijance (na terenie powiatu), gdzie gmina również uczestniczy w kosztach pobytu;
- Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Lipsku "Słoneczny Dom";
- Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy w Łaziskach "Dworek Uroczysko";
- Centrum Opiekuńczo-Mieszkalne w Lipsku;
- Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Solcu nad Wisłą;
- Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Lipsku;
- Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Dom dla Dzieci Nr 1” w Lipsku;

- Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Dom dla Dzieci Nr 2” w Lipsku;
- Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Dom dla Dzieci Nr 3” w Lipsku;
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Hucie im. Kawalerów Orderu Uśmiechu.

POZOSTAŁE ZASOBY GMINY

Na terenie gminy Chotcza działa wiele prężnych i zaangażowanych organizacji społecznych, kulturalnych i edukacyjnych, które na co dzień dbają o rozwój lokalnej społeczności, integrację mieszkańców oraz pielęgnowanie tradycji.

Wśród nich znajdują się Koła Gospodyń Wiejskich – **KGW Tymienianki**, **KGW Chotczanki**, **KGW Nadwiślanki**, **KGW Wiślanki** oraz **KGW Strużki**. Panie zrzeszone w tych kołach aktywnie uczestniczą w życiu społecznym wsi, promują lokalną kulturę, kuchnię i rękodzieło, a także biorą udział w festynach i wydarzeniach okolicznościowych.

Dużą rolę w życiu społecznym i kulturalnym gminy odgrywa **Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Choteckiej** – dobrowolne zrzeszenie osób zainteresowanych przeszłością i rozwojem regionu. Towarzystwo wspiera i inicjuje działania na rzecz lokalnej społeczności, promuje agroturystykę, ekologiczną produkcję rolną, ochronę środowiska oraz rozwój turystyki i rekreacji, a także dba o integrację europejską i współpracę z innymi społecznościami.

W sferze sportu, edukacji i rekreacji aktywnie działa **Towarzystwo Edukacji, Kultury i Sportu w Chotczy**, które promuje zdrowy styl życia, aktywność fizyczną wśród dzieci, młodzieży i dorosłych, a także organizuje różnego rodzaju zajęcia, turnieje i wydarzenia integracyjne.

Natomiast **Klub Czytelniczy** wspiera rozwój czytelnictwa i kultury słowa. Regularne spotkania miłośników książek to okazja do rozmów o literaturze, wymiany opinii i wspólnego spędzania czasu. W sferze artystycznej wyróżnia się **„Wesoły Kwartet” – Kapela Ludowa**, która swoją muzyką uświetnia lokalne uroczystości, festyny i wydarzenia kulturalne, pielęgnując tradycje muzyki ludowej regionu.

Gmina podejmuje również szereg działań wspierających mieszkańców. W ramach pomocy społecznej organizowane są **paczki żywnościowe dla rodzin i osób potrzebujących**. Realizowany jest także **program Karta Dużej Rodziny**, oferujący zniżki i ulgi dla rodzin wielodzietnych. Dzieci i młodzież mogą korzystać ze wsparcia edukacyjnego w postaci **stypendiów szkolnych**, przyznawanych po spełnieniu odpowiednich kryteriów dochodowych.

3.2.2. USŁUGI ŚWIADCZONE W ŚRODOWISKU

Wśród oferowanych form pomocy znajdują się m.in. usługi opiekuńcze, opieka wytchnieniowa, opieka 75+ oraz asystent rodziny. Wymiar świadczonych usług jest dostosowany do indywidualnych potrzeb beneficjentów – w większości przypadków realizowany „wedle potrzeb”, a w przypadku opieki 75+ i asystenta rodziny – odpowiednio 10 i 20 godzin tygodniowo. Za realizację usług odpowiada Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS), a w zakresie opieki wytchnieniowej także ośrodek zapewniający całodobową opiekę. Liczba personelu jest adekwatna do skali potrzeb – w usługach opiekuńczych zatrudnione są 2 osoby, natomiast asystent rodziny pracuje w wymiarze pół etatu. Szczegółowe dane dotyczące usług środowiskowych świadczonych na terenie jednostki przedstawia **Tabela 10**.

Tabela 10. Usługi środowiskowe świadczone na terenie jednostki

Grupa objęta wsparciem	Formy wsparcia świadczone w środowisku	Wymiar świadczonych usług	Podmiot odpowiedzialny za realizację usługi	Liczba personelu
Osoby starsze	Usługi opiekuńcze	Wedle potrzeb	GOPS	2
Osoby z niepełnosprawnościami	Opieka wytchnieniowa	Wedle potrzeb	GOPS, Ośrodek świadczący opiekę całodobową	Wedle potrzeb
	Usługi opiekuńcze	Wedle potrzeb	GOPS	2
	Opieka 75+	10 godzin tygodniowo	GOPS	2
Rodziny z dziećmi	Asystent rodziny	20 godzin tygodniowo (pół etatu)	GOPS	1 osoba (pół etatu)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych własnych gminy

3.3. DIAGNOZA POTRZEB WYBRANYCH GRUP DOCELOWYCH W PODZIALE NA OBSZARY WSPARCIA

W celu zidentyfikowania kluczowych problemów oraz potrzeb najbardziej wrażliwych grup społecznych przeprowadzono warsztaty diagnostyczno-strategiczne z udziałem przedstawicieli instytucji świadczących usługi z zakresu pomocy społecznej i czynnie angażujących się w życie społeczności lokalnej w gminie Chotcza oraz pozostałych gmin powiatu lipskiego. Diagnoza objęła cztery główne obszary wsparcia:

1. osoby starsze,
2. osoby z niepełnosprawnościami,
3. osoby doświadczające kryzysów zdrowia psychicznego,
4. rodziny z dziećmi.

Wnioski wypracowane podczas warsztatów stanowią podstawę do dalszych działań w ramach opracowywania Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji. Posłużą one do tworzenia rozwiązań mających na celu zwiększenie dostępności, skuteczności i inkluzji systemu pomocy społecznej w gminie Chotcza.

OSOBY STARSZE

POTENCJAŁ

Gmina Chotcza dysponuje solidną i zróżnicowaną bazą zasobów oraz inicjatyw, które skutecznie wspierają seniorów zachowujących sprawność i chęć do integracji. Do kluczowych atutów należą:

- szeroka podstawa wsparcia społecznego i kulturalnego, w tym działalność aż 5 Kół Gospodyń Wiejskich (KGW) na terenie gminy oraz Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Choteckiej i Towarzystwa Edukacji, Kultury i Sportu.
- Rozwijanie oferty kulturalno-edukacyjnej poprzez Klub Książki działający przy lokalnej Bibliotece, co pozwala na rozwijanie pasji i zainteresowań starszych mieszkańców.
- Organizacja cyklicznych wydarzeń integrujących całą społeczność, takich jak Gminna Noc Świętojańska, otwarta dla wszystkich chętnych mieszkańców.
- Sprawnie funkcjonujący system opieki instytucjonalnej i doraźnej w postaci Domu Seniora (DPS), realizacji programu „Opieka 75+” oraz regularnego dystrybuowania paczek żywnościowych dla najbardziej potrzebujących.
- Wysoka efektywność lokalnego Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, który charakteryzuje się bardzo krótkim czasem oczekiwania na wizyty.

OGRANICZENIA

Mimo rozbudowanej polityki senioralnej, system wsparcia w gminie Chotcza zderza się z barierami natury logistycznej, zdrowotnej oraz psychologicznej:

- Powszechne poczucie samotności i wycofania u części osób starszych, które borykają się z trudnościami w nawiązywaniu kontaktu z otoczeniem oraz dotkliwym brakiem bliskich, z którymi mogłyby spędzać czas wolny.
- Poważne wykluczenie komunikacyjne wynikające z problemów z transportem i organizacją komunikacji gminnej, co odcina seniorów od reszty społeczności.
- Niewydolność systemu opieki zdrowotnej przejawiająca się ograniczoną liczbą lekarzy specjalistów oraz wyjątkowo długimi terminami oczekiwania na wizyty medyczne.

- Seniorzy cierpią na brak rzetelnej informacji w skomplikowanych kwestiach urzędowych, a nadmiernie rygorystyczne procedury kontrolne w programach pomocowych generują utrudnienia dla pracowników GOPS-u.
- Nietypowy problem kryzysowy o charakterze opiekuńczym, w momencie, gdy niesamodzielna osoba starsza musi nagle trafić do DPS-u, jej inne zwierzęta domowe zostają pozostawione bez jakiegokolwiek opieki.

POTRZEBY

Ewolucja usług dla seniorów w gminie Chotcza powinna zmierzać w stronę deinstytucjonalizacji, zacieśniania więzi sąsiedzkich oraz likwidacji barier administracyjno-transportowych.

Wdrożenie natychmiastowych rozwiązań wspierających codzienne funkcjonowanie, takich jak sformalizowana pomoc sąsiedzka, utworzenie Domu Senioralnego oraz wydanie czytelnych ulotek informacyjnych z kluczowymi numerami telefonów ratunkowych i urzędowych pozwoli na zniwelowanie osamotnienia oraz wykluczenia informacyjnego osób starszych.

Inwestycje w lokalną infrastrukturę społeczną i logistyczną poprzez powołanie dedykowanego Klubu seniora, organizację tematycznych warsztatów aktywizujących oraz rozwój sieci komunikacji gminnej pozwolą na realizowanie długofalowych działań wspierających osoby starsze na terenie gminy.

Jako kluczowe zadania o wysokiej wartości społecznej, choć wymagające zabezpieczenia znacznych środków finansowych, wskazuje się wprowadzenie innowacyjnych i ambitnych form partycypacji oraz wsparcia dobrostanu psychicznego, obejmujących powołanie oficjalnej Rady Seniorów oraz zapewnienie powszechnego dostępu do pomocy psychologicznej.

Największym wyzwaniem, uznanym za trudne do realizacji ze względów systemów i finansowych, pozostaje dążenie do uruchomienia kompleksowej i powszechnej rehabilitacji domowej dla osób o najbardziej ograniczonej sprawności ruchowej.

OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

POTENCJAŁ

Mimo zdiagnozowanych barier, gmina posiada zasoby instytucjonalne i społeczne, które przy odpowiednim ukierunkowaniu mogą stanowić stabilną bazę dla integracji mieszkańców:

- Mieszkańcy mogą korzystać z zewnętrznego wsparcia instytucjonalnego, takiego jak zajęcia w Warsztatach Terapii Zajęciowej (WTZ) oraz pomoc Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) w sąsiednim Lipsku.
- Na poziomie lokalnym aktywnie działają Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS) oraz prywatny Dom Pomocy Społecznej (DPS), który z powodzeniem realizuje usługi asystenckie na terenie gminy.
- Zapewnione są podstawowe formy wsparcia doraźnego i opiekuńczego w postaci usług opiekuńczych, paczek żywnościowych oraz programów opieki wytnieniowej, z których mieszkańcy stale korzystają.
- W sferze doradztwa gmina oferuje bazowe poradnictwo medyczne w Ośrodku Zdrowia oraz poradnictwo psychologiczne organizowane w szkołach dla najmłodszych.
- Kluczowym, naturalnym zasobem wspierającym codzienne funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami pozostaje silne oparcie w ich rodzinach.

OGRANICZENIA

Największym wyzwaniem dla tej grupy w gminie Chotcza jest wielopoziomowe wykluczenie, od społeczno-psychologicznego, przez transportowe, aż po zawodowe i kadrowe:

- osoby z niepełnosprawnościami zmagają się z dotkliwym poczuciem samotności, strachem przed całkowitą izolacją oraz brakiem akceptacji ze strony najbliższego otoczenia.
- Poważną barierę stanowi ograniczony transport oraz organizacja komunikacji gminnej.
- Lokalny rynek pracy jest zamknięty na potrzeby tej grupy. W gminie nie funkcjonuje żaden Zakład Aktywności Zawodowej (ZAZ) ani Spółdzielnia Socjalna, co powoduje brak miejsc pracy dostosowanej do osób z niepełnosprawnością.
- Występuje dotkliwy deficyt kadrowy w systemie wsparcia, objawiający się brakiem personelu do świadczenia usług opiekuńczych na miejscu.
- Brak wyspecjalizowanego zaplecza medyczno-terapeutycznego w granicach gminy, najbliżsi specjaliści dostępni są dopiero w Lipsku lub Zwoleniu.
- Ograniczenia finansowe limitują skalę pomocy, z funduszy na opiekę wytchnieniową mieszkańcy korzystają w bardzo okrojonym zakresie z powodu braków kadrowych.
- Program asystenta osoby z niepełnosprawnością w GOPS został wstrzymany z powodu braku chętnych (w ubiegłym roku nikt się nie zgłosił), choć usługa ta jest obiektywnie potrzebna.

POTRZEBY

Zidentyfikowane ograniczenia wyznaczają konkretne ramy działań, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju usług mobilnych, aktywizacji zawodowej oraz likwidacji barier infrastrukturalnych.

Pilną potrzebą jest zabezpieczenie i ciągłe świadczenie przez GOPS usług opiekuńczych oraz opieki wytchnieniowej, a także podjęcie natychmiastowych działań na rzecz likwidacji barier architektonicznych związanych między innymi ze schodami w autobusach. Konieczne jest wdrożenie wolontariatu (np. szkolnego) oraz uruchomienie oddolnych inicjatyw finansowych, takich jak systemowe zbiórki 1,5% podatku na rehabilitację mieszkańców. Z uwagi na zdiagnozowany brak chętnych do programu asystenckiego w GOPS, kluczowe jest oparcie tej usługi na zasobach lokalnego DPS-u, który z powodzeniem realizuje ją na terenie gminy.

Wskazuje się na potrzebę rozwoju szeroko pojętego poradnictwa oraz wdrożenia innowacyjnych usług sąsiedzkich. Duży potencjał ma utworzenie spółdzielni socjalnej jako narzędzia aktywizacji zawodowej i społecznej.

Największym długofalowym wyzwaniem pozostaje zapewnienie bezpośredniego dostępu do specjalistycznych form wsparcia zdrowotnego poprzez organizację turnusów rehabilitacyjnych, uruchomienie kompleksowej rehabilitacji domowej oraz stworzenie nowoczesnej infrastruktury w postaci mieszkań treningowych. Równie kluczowe i wymagające będzie wdrożenie programów sprzętowych i transportowych, obejmujących systemowy zakup sprzętu ortopedycznego oraz uruchomienie usługi darmowej taksówki dedykowanej osobom z niepełnosprawnościami ruchowymi.

OSOBY W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO

POTENCJAŁ

Mimo licznych ograniczeń strukturalnych, gmina Chotcza posiada punkty oparcia, które mogą posłużyć za bazę do budowania lokalnego systemu wsparcia i stabilizacji osób w kryzysie zdrowia psychicznego:

- mieszkańcy mają możliwość uczestnictwa i dojazdu do trzech Środowiskowych Domów Samopomocy (ŚDS), co stanowi kluczowy element terapii i aktywizacji społecznej.

- Lokalna kadra wykazuje otwartość na rozwój zawodowy i podnoszenie swoich kwalifikacji poprzez podejmowanie różnorodnych kursów doszkalających.
- Zapewnione jest sprawne wsparcie urzędowe. Gmina aktywnie pomaga w wypełnianiu skomplikowanych dokumentów i precyzyjnie kieruje mieszkańców, gdzie i jak uzyskać orzeczenie o niepełnosprawności (które formalnie wydawane jest w Lipsku).

OGRANICZENIA

Głównym problemem w gminie Chotcza jest systemowe i społeczne wyobcowanie tej grupy, potęgowane przez bariery komunikacyjne, finansowe oraz brak infrastruktury na miejscu:

- Osoby w kryzysie zmagają się z głębokim wykluczeniem i izolacją, którym towarzyszy lęk przed oceną ze strony otoczenia oraz silna obawa przed marginalizacją.
- Na terenie gminy nie funkcjonują żadne instytucje stacjonarne ani wyspecjalizowane placówki, które świadczyłyby bezpośrednie usługi dla osób zmagających się z kryzysami psychicznymi.
- Odnotowuje się brak lekarzy specjalistów na miejscu, najbliższa Poradnia Zdrowia Psychicznego realizująca diagnozę i leczenie, a także terapia AA oraz szkolenia zawodowe z Powiatowego Urzędu Pracy (PUP) dostępne są dopiero w Lipsku.
- Pomoc psychologiczna w sferze publicznej ma bardzo mały, ściśle ograniczony zakres i jest dedykowana wyłącznie dla dzieci w placówkach szkolnych.
- Niska świadomość lokalnego społeczeństwa na temat problemów i specyfiki zdrowia psychicznego pogłębia dystans i utrudnia proces inkluzji osób w kryzysie zdrowia psychicznego.
- Rozwój nowoczesnych form wsparcia środowiskowego napotyka na barierę zaufania oraz ograniczone, niepewne źródła finansowania.

POTRZEBY

Zidentyfikowane ograniczenia wyznaczają konkretne ramy działań, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju usług specjalistycznych, doradztwa prawnego oraz kontynuacji programów profilaktycznych i terapeutycznych.

Pilną potrzebą jest zabezpieczenie i kontynuacja działań Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA) oraz zapewnienie stabilnej pomocy psychologicznej z poziomu PCPR. Konieczne jest utrzymanie bezpłatnych konsultacji prawnych świadczonych na terenie gminy, w tym pilnej pomocy adwokackiej z Urzędu Gminy. Kluczowe jest również regularne kierowanie mieszkańców do udziału w zajęciach Środowiskowego Domu Samopomocy oraz wdrażanie działań z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego w ramach ogólnych, lokalnych kampanii zdrowotnych.

Wskazuje się na potrzebę wdrożenia innowacyjnych usług sąsiedzkich lub wsparcia w ramach Asystenta Osobistego Osoby z Niepełnosprawnością (AOON). Duży potencjał ma rozwój powszechnego poradnictwa psychologicznego i zwiększenie dostępności psychologów dla dorosłych mieszkańców (nie tylko dla dzieci), m.in. poprzez organizację dyżurów specjalisty w strukturach GOPS-u oraz umożliwienie korzystania z nich bezpośrednio w Ośrodku Zdrowia.

Największym długofalowym wyzwaniem pozostaje zapewnienie systemowego dostępu do turnusów rehabilitacyjnych. Równie wymagające będzie wypracowanie mechanizmów współpracy z podmiotami zewnętrznymi w celu zapewnienia diagnozy, leczenia i aktywizacji zawodowej, które obecnie są świadczone w Lipsku, dotyczy to terapii uzależnień (AA), kursów podnoszących kwalifikacje z PUP oraz specjalistycznej opieki w ramach Poradni Zdrowia Psychicznego.

DZIECKO I RODZINA

POTENCJAŁ

System wsparcia rodzin z dziećmi w gminie Chotcza opiera się na zintegrowanych działaniach edukacyjnych, opiekuńczych oraz bogatej infrastrukturze rekreacyjnej, która skutecznie aktywizuje całe wielopokoleniowe środowisko lokalne:

- szkolne zaplecze oświatowe dysponuje zespołem specjalistów zapewniających bezpośrednie wsparcie psychologa, pedagoga oraz logopedy, a uczniowie mogą korzystać z dodatkowych zajęć SKS oraz wyjazdów na basen.
- Gmina wykazuje dużą aktywność w organizacji czasu wolnego i profilaktyki, finansując z funduszy profilaktycznych wycieczki, przedstawienia oraz szkolenia edukacyjne dla dzieci i rodziców.
- Mieszkańcy mają powszechny dostęp do lokalnej infrastruktury rekreacyjnej, w każdej miejscowości znajduje się plac zabaw dla najmłodszych oraz altana integracyjna.
- Życie kulturalne i społeczne napędzają Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Choteckiej, Towarzystwo Edukacji, Kultury i Sportu, Klub Książki przy Bibliotece oraz 5 Kół Gospodyń Wiejskich, które z powodzeniem zrzeszają całe rodziny, w tym dzieci i rodziców.
- Wspólnotę scalają cykliczne imprezy plenerowe, takie jak ogólnodostępna Noc Świętojańska oraz organizowany na przełomie sierpnia i września piknik rodzinny na „pożegnanie lata”.
- Rodziny w trudniejszej sytuacji otrzymują kompleksową pomoc socjalną: wsparcie asystenta rodziny, Kartę Dużej Rodziny, paczki żywnościowe oraz dożywianie w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”.
- System zapewnia stabilną opiekę logistyczną, gwarantując dowóz dzieci z niepełnosprawnościami do specjalistycznych placówek oświatowych poza terenem gminy oraz do WTZ.
- W sferze bezpieczeństwa kluczową rolę odgrywa sprawna współpraca policji oraz GOPS w zakresie procedur interwencyjnych i kierowania na przymusowe leczenie odwykowe.

OGRANICZENIA

Największym wyzwaniem dla gminy Chotcza są problemy strukturalne, bariery opiekuńcze oraz pokoleniowe ubóstwo, które rodzą poważne obawy u mieszkańców:

- rodziny dotknięte są permanentnym strachem przed bezrobociem. Brak pracy na terenie gminy i duża liczba wypłacanych zasiłków ugruntuwały bierność społeczno-zawodową.
- W środowisku domowym uwidaczniają się głębokie trudności opiekuńczo-wychowawcze, niepełnosprawność członków rodzin oraz lęk przed rozpadem więzi, a także realne zagrożenie zdrowia i życia.
- Najmłodsi mieszkańcy mierzą się z problemem braku ruchu i masowych zwolnień z zajęć sportowych.
- Poważną barierą jest całkowity brak Ośrodka Kultury i Sportu w gminie, jedyną tego typu instytucją w całym powiecie pozostaje Lipskie Centrum Kultury.
- W sferze interwencyjnej znaczącym problemem jest konieczność zabezpieczenia dzieci przed byciem bezpośrednimi świadkami przemocy domowej oraz trudności w pozyskaniu osób wspierających.

POTRZEBY

Kierunki rozwoju polityki prorodzinnej w gminie Chotcza powinny koncentrować się na przeciwdziałaniu dysfunkcjom i przemocy domowej, rozbudowie oferty edukacyjno-rozwojowej dla najmłodszych oraz budowaniu bezpiecznego zaplecza socjalno-bytowego dla rodzin w kryzysie.

Za priorytetowe działania uznaje się:

- zabezpieczenie i kontynuację systemowych procedur interwencyjnych, w tym asysty asystenta rodziny, sprawnego prowadzenia procedury Niebieskiej Karty oraz obligatoryjnego zgłaszania osób uzależnionych do GKRPA i na leczenie odwykowe.
- Utrzymanie i rozwijanie bezpośredniego wsparcia specjalistycznego dla dzieci w placówkach oświatowych, gwarantującego stały dostęp do pomocy psychologa, pedagoga oraz logopedy.
- Wprowadzenie doraźnych form aktywizacji edukacyjnej i zdrowotnej poprzez organizację zajęć pozalekcyjnych oraz szkolnych zajęć korekcyjnych.
- Zapewnienie skrajnych, interwencyjnych środków ochrony dziecka poprzez egzekwowanie możliwości czasowego odebrania dzieci rodzicom w przypadkach rażącego braku kompetencji wychowawczych.

Wśród działań z potencjałem kluczowe jest wdrożenie specjalistycznych programów korekcyjno-edukacyjnych dla rodziców przeżywających trudności opiekuńcze oraz stworzenie sieci zróżnicowanych kół zainteresowań rozwijających pasje i talenty uczniów.

Jako innowacyjne rozwiązanie wskazuje się nawiązanie ścisłej współpracy z organizacjami pozarządowymi w celu utworzenia wielofunkcyjnej świetlicy środowiskowej, która łączyłaby w sobie pogotowie korepetycyjne z bogatą, bezpłatną i płatną ofertą spędzania czasu wolnego. Wskazuje się również na potrzebę wypracowania systemowych rozwiązań pozwalających na organizację i dofinansowanie wakacyjnych obozów wypoczynkowych dla dzieci, wykraczających poza obecną ofertę PCPR i KRUS.

Największym długofalowym wyzwaniem pozostaje stworzenie stabilnego, instytucjonalnego zaplecza socjalnego dla rodzin. Wymaga to przeorientowania lokalnej polityki mieszkaniowej i opiekuńczej w stronę budowy mieszkań socjalnych, rozwoju struktur powiatowej pieczy zastępczej oraz uproszczenia procedur ułatwiających adopcję dzieci trwale odebranych biologicznym rodzicom.

3.4. ANALIZA POTRZEB PODMIOTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ

POTRZEBY INFRASTRUKTURALNE

W obszarze potrzeb wskazano na problemy finansowe i lokalowe, które utrudniają bieżące utrzymanie oraz modernizację infrastruktury. Szczególnym wyzwaniem pozostaje konieczność likwidacji barier architektonicznych, w tym brak windy, co znacząco ogranicza dostępność budynku dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych oraz klientów o ograniczonej mobilności.

Zwraca się również uwagę na brak wydzielonego pomieszczenia przeznaczonego do prowadzenia poufnych rozmów z interesariuszami, co utrudnia zapewnienie odpowiednich warunków do pracy socjalnej oraz realizację standardów obsługi klientów. Dodatkowym problemem jest brak samochodu służbowego, który ogranicza możliwość sprawnego realizacji działań w środowisku lokalnym, w tym wizyt domowych, pracy środowiskowej oraz koordynacji usług społecznych poza siedzibą jednostki.

POTRZEBY KADROWE

W zakresie potrzeb kadrowych szczególną uwagę kładzie się na niewystarczającą liczbę pracowników, w szczególności osób świadczących usługi opiekuńcze, co skutkuje zwiększonym obciążeniem kadry oraz ogranicza możliwość rozwoju i poszerzania oferty wsparcia. Jednocześnie podkreślono potrzebę dofinansowania stanowisk pomocy administracyjnej, co pozwoliłoby odciążyć pracowników merytorycznych od nadmiernej liczby obowiązków sprawozdawczych i administracyjnych, które obecnie stanowią istotne obciążenie organizacyjne.

Zwrócono również uwagę, że zmiany w strukturze organizacyjnej ośrodka wymagają zapewnienia odpowiednich szkoleń i działań podnoszących kompetencje pracowników, umożliwiających dostosowanie się do nowych zadań i standardów pracy. Istotnym elementem pozostaje także potrzeba większego docenienia pracy kadry przez pracodawcę, zarówno w wymiarze organizacyjnym, jak i motywacyjnym, co ma bezpośredni wpływ na stabilność zatrudnienia oraz poziom zaangażowania pracowników.

Podkreślono ponadto istnienie negatywnych stereotypów dotyczących funkcjonowania pomocy społecznej, postrzeganej jako system rozdawnictwa, co nie oddaje rzeczywistego charakteru pracy ośrodków pomocy społecznej ani zakresu odpowiedzialności realizowanych zadań. W tym kontekście wskazano na zasadność dofinansowania stanowisk pracy w ośrodkach pomocy społecznej jako działania sprzyjającego wzmocnieniu potencjału kadrowego, poprawie warunków pracy oraz podniesieniu jakości świadczonych usług.

PRZYCZYNY OGRANICZEŃ REALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH

Przyczyny braku pełnej realizacji usług społecznych w gminie Chotcza wynikają z kilku powiązanych ze sobą czynników strukturalnych, infrastrukturalnych, kadrowych oraz lokalno-transportowych.

Po pierwsze, istotnym ograniczeniem jest systemowy brak mechanizmów wczesnego wykrywania i przełamywania barier społeczno-psychologicznych u osób odizolowanych. Choć gmina posiada bogate zaplecze w postaci Kół Gospodyń Wiejskich czy Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Choteckiej i Towarzystwa Edukacji, Kultury i Sportu lokalne struktury nie wypracowały jeszcze skutecznych narzędzi docierania do starszych osób samotnych, osób w kryzysie zdrowia psychicznego czy rodzin dotkniętych głębokimi trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi. Grupy te, zmagając się z lękiem przed oceną, permanentnym wstydem oraz poczuciem osamotnienia, pozostają w dużej mierze wycofane i niewidoczne dla systemu wsparcia środowiskowego.

Drugą ważną przyczyną są bariery kadrowe oraz motywacyjne w sektorze opiekuńczym i administracyjnym. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zmagają się z dotkliwym deficytem personelu do świadczenia usług opiekuńczych na miejscu, co bezpośrednio ogranicza zasięg pomocy w środowisku domowym. Sytuację pogłębia wstrzymanie programu Asystenta Osobistego Osoby Niepełnosprawnej z powodu całkowitego braku chętnych do pracy. Dodatkowo pracownicy merytoryczni są obciążeni nadmierną liczbą obowiązków sprawozdawczych, procedurami kontrolnymi oraz negatywnymi stereotypami społecznymi, przy jednoczesnym braku stanowisk pomocy administracyjnej i niewystarczającym systemie doceniania kadry.

Kolejną barierą są luki w lokalnej oraz instytucjonalnej infrastrukturze medyczno-rehabilitacyjnej i opiekuńczej. Na terenie gminy Chotcza nie funkcjonuje żaden Ośrodek Kultury i Sportu, Zakład Aktywności Zawodowej ani wyspecjalizowana placówka wsparcia dla osób w kryzysie psychicznym. Brak zaplecza specjalistycznego na miejscu zmusza mieszkańców do korzystania z usług w odległym Lipsku lub Zwoleniu, co rodzi długie terminy oczekiwania i wyklucza osoby o najniższych dochodach. Ponadto infrastruktura samego GOPS-u posiada istotne braki lokalowe – brak windy uniemożliwia dostęp osobom o ograniczonej mobilności, a brak wydzielonego pomieszczenia do poufnych rozmów utrudnia zachowanie standardów pracy socjalnej.

Istotnym problemem pozostają także ograniczenia transportowe i komunikacyjne o charakterze terytorialnym. Ograniczona komunikacja gminna oraz niedostosowanie infrastruktury autobusowej (w tym uciążliwe dla osób z niepełnosprawnościami wysokie schody w pojazdach) odcinają najślabszych mieszkańców od reszty społeczności. Sytuację logistyczną pogarsza brak samochodu służbowego

w lokalnym ośrodku pomocy, co drastycznie utrudnia sprawną realizację wizyt domowych i koordynację usług mobilnych poza siedzibą jednostki.

Dodatkowo barierą utrudniającą systemowe wyjście z kryzysu jest głęboko zakorzeniona bierność społeczno-zawodowa o charakterze pokoleniowym. Długotrwałe bezrobocie, utrwalone trudności w samodzielnym funkcjonowaniu rodzin oraz wysoka zależność od zasiłków socjalnych sprawiają, że tradycyjne formy pomocy doraźnej okazują się niewystarczające. Rodziny te często nie wykazują gotowości do zmian, a brak powszechnej i rzetelnej informacji w skomplikowanych kwestiach urzędowych pogłębia ich bezradność wobec systemu.

Wszystkie te czynniki łącznie prowadzą do fragmentaryczności działań, ograniczonego zasięgu wsparcia w środowisku zamieszkania oraz utrudniają pełne przejście z opieki o charakterze stacjonarnym na rzecz nowoczesnych, zintegrowanych usług środowiskowych w gminie Chotcza.

4. PLAN DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH

Zidentyfikowane potrzeby mieszkańców gminy Chotcza oraz wyzwania, z jakimi się mierzą lokalne instytucje i służby społeczne, stanowiły podstawę do opracowania Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych na lata 2026-2028. Głównym celem Planu jest:

Budowa nowoczesnego, zintegrowanego i inkluzywnego systemu usług środowiskowych w gminie Chotcza, opartego na synergii działań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz lokalnych organizacji pozarządowych i kół gospodyń wiejskich, który poprzez proces deinstytucjonalizacji, znoszenie barier terytorialnych i bliską współpracę z jednostkami powiatowymi zapewnia mieszkańcom wysoką jakość życia, ciągłość wsparcia w miejscu zamieszkania oraz poczucie bezpieczeństwa

Osiągnięcie celu głównego będzie możliwe poprzez realizację celów szczegółowych, które zostały przygotowane z myślą o poszczególnych grupach korzystających ze wsparcia. Poniższy schemat przedstawia ich podsumowanie.

OSOBY STARSZE

Zapewnienie osobom starszym warunków do godnego i bezpiecznego funkcjonowania w ich środowisku zamieszkania poprzez rozwój zintegrowanych usług opiekuńczych, wsparcie informacyjne oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i terytorialnemu.

OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Wspieranie samodzielności oraz integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami poprzez systematyczne rozwijanie lokalnych form pomocy opiekuńczej i asystenckiej, a także sukcesywne eliminowanie barier infrastrukturalnych.

OSOBY W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO

Zapobieganie marginalizacji i izolacji osób w kryzysie zdrowia psychicznego poprzez poprawę dostępności do lokalnego wsparcia psychoterapeutycznego i prawnego oraz współpracę z instytucjami zewnętrznymi.

DZIECKO I RODZINA

Wspieranie potencjału opiekuńczo-wychowawczego rodzin oraz ochrona i wszechstronny rozwój dzieci poprzez zintegrowane działania profilaktyczne, interwencyjne oraz rozbudowę oferty edukacyjno-światlicowej.

W kolejnych częściach przedstawiono zestaw działań przypisanych do poszczególnych celów szczegółowych, usystematyzowanych według obszarów wsparcia.

4.1. OSOBY STARSZE

Cel szczegółowy	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/y odpowiedzialny/e
1. Zapewnienie osobom starszym warunków do godnego i bezpiecznego funkcjonowania w ich środowisku zamieszkania poprzez rozwój zintegrowanych usług opiekuńczych, wsparcie informacyjne oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i terytorialnemu.	1.1. Kontynuacja i stabilne świadczenie przez GOPS usług opiekuńczych oraz programu „Opieka 75+” w wymiarze godzinowym adekwatnym do indywidualnych potrzeb seniorów.	2026-2028	GOPS
	1.2. Niwelowanie barier informacyjno-urzędowych poprzez opracowanie i dystrybucję czytelnych ulotek z kluczowymi numerami telefonów ratunkowych, medycznych i pomocowych dla seniorów.	2026-2028	GOPS, Urząd Gminy
	1.3. Rozszerzenie oferty kulturalno-integracyjnej we współpracy z Biblioteką, 5 Kołami Gospodyń Wiejskich, Towarzystwem Przyjaciół Ziemi Choteckiej oraz Towarzystwo Edukacji, Kultury i Sportu.	2026-2028	OPS, KGW, Organizacje pozarządowe, Biblioteka Publiczna w Chotczy
	1.4. Kontynuacja i zabezpieczanie stacjonarnego wsparcia dla najbardziej niesamodzielnych seniorów poprzez kierowanie do publicznych oraz prywatnych Domów Pomocy Społecznej (DPS) przy jednoczesnym współfinansowaniu kosztów ich pobytu przez gminę.	2026-2028	GOPS, Urząd Gminy, PCPR
	1.5. Utrzymanie i systematyczne dystrybuowanie doraźnej pomocy rzeczowej w postaci paczek żywnościowych dla najbardziej potrzebujących i samotnych osób starszych na terenie gminy.	2026-2028	FEPŻ, Radomski Bank Żywności, GOPS

4.2. OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Cel szczegółowy	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/y odpowiedzialny/e
2. Wspieranie samodzielności oraz integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami poprzez systematyczne rozwijanie lokalnych form pomocy opiekuńczej i asystenckiej, a także sukcesywne eliminowanie barier infrastrukturalnych.	2.1. Zabezpieczenie ciągłości świadczenia usług opiekuńczych oraz programów opieki wytchnieniowej, z dążeniem do zwiększania ich finansowania i stabilności.	2026-2028	GOPS
	2.2. Podejmowanie działań na rzecz zapewnienia usług asystenckich dla osób z niepełnosprawnościami.	2026-2028	GOPS
	2.3. Kontynuacja i zabezpieczenie systemowego dowozu dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami do specjalistycznych placówek oświatowo-wychowawczych oraz Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ) zlokalizowanych poza terenem gminy.	2026-2028	Urząd Gminy
	2.4. Utrzymanie i upowszechnianie podstawowego doradztwa medycznego w lokalnym Ośrodku Zdrowia oraz szkolnego poradnictwa psychologicznego dla najmłodszych mieszkańców z niepełnosprawnościami.	2026-2028	Urząd Gminy, GOPS, Ośrodek Zdrowia, szkoła

4.3. OSOBY W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO

Cel szczegółowy	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/y odpowiedzialny/e
3. Zapobieganie marginalizacji i izolacji osób w kryzysie zdrowia psychicznego poprzez poprawę dostępności do lokalnego wsparcia psychoterapeutycznego i prawnego oraz współpracę z instytucjami zewnętrznymi.	3.1. Zabezpieczenie ciągłości działań o charakterze interwencyjno-profilaktycznym w ramach Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.	2026-2028	GKRPA, GOPS, Urząd Gminy
	3.2. Utrzymanie i promocja bezpłatnego doradztwa prawnego na terenie gminy, w tym konsultacji z adwokatem w Urzędzie Gminy w nagłych i pilnych sprawach urzędowych chorych.	2026-2028	Urząd Gminy
	3.3. Zapewnienie ciągłości wsparcia środowiskowego poprzez koordynację dojazdów i udziału mieszkańców w zajęciach trzech Środowiskowych Domów Samopomocy.	2026-2028	Urząd Gminy

4.4. DZIECKO I RODZINA

Cel szczegółowy	Działanie	Okres realizacji	Podmiot/y odpowiedzialny/e
4. Wspieranie potencjału opiekuńczo-wychowawczego rodzin oraz ochrona i wszechstronny rozwój dzieci poprzez zintegrowane działania profilaktyczne, interwencyjne oraz rozbudowę oferty edukacyjno-światlicowej.	4.1. Kontynuacja i rozwój usług asystenta rodziny w wymiarze czasu dostosowanym do skali problemów opiekuńczych w dysfunkcyjnych środowiskach.	2026-2028	GOPS
	4.2. Zapewnienie stabilnego i skoordynowanego systemu reagowania w sytuacjach kryzysowych we współpracy GOPS z Policją (w tym procedury Niebieskiej Karty oraz kierowanie na przymusowe leczenie odwykowe).	2026-2028	GOPS, GKRPA, KPP, Kuratorska Służba Sądowa
	4.3. Utrzymanie bezpośredniego wsparcia specjalistycznego dla dzieci w szkołach (psycholog, pedagog, logopeda) oraz rozwoju zajęć pozalekcyjnych, korekcyjnych i SKS.	2026-2028	Szkoła, Urząd Gminy
	4.4. Realizacja działań osłonowych w postaci paczek żywnościowych oraz dożywiania uczniów w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”.	2026-2028	GOPS, szkoła, MUW, FEPŻ
	4.5. Integracja wielopokoleniowa rodzin wokół lokalnej infrastruktury oraz wydarzeń plenerowych.	2026-2028	Urząd Gminy, Organizacje pozarządowe, KGW

5. ZESTAWIENIE POTENCJALNYCH ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Zestawienie potencjalnych źródeł finansowania działań opisanych w rozdziale 4 – Plan Deinstytucjonalizacji usług społecznych – umożliwi lepsze zidentyfikowanie i wykorzystanie dostępnych środków na realizację usług społecznych. Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Chotcza na lata 2026-2028 przewiduje przede wszystkim korzystanie z funduszy zewnętrznych, w szczególności środków Unii Europejskiej, krajowych programów wsparcia oraz funduszy pochodzących z budżetu województwa. Wkład własny gminy będzie miał charakter uzupełniający, zapewniając przede wszystkim ciągłość oraz stabilność wdrażanych działań.

Realizacja działań ujętych w niniejszym Planie opierać się będzie na następujących źródłach finansowania:

- środkach unijnych,
- środkach ministerialnych i funduszach krajowych,
- środkach z budżetu Województwa Mazowieckiego,
- środkach własnych gminy Chotcza,
- innych dostępnych funduszach i instrumentach zewnętrznych.

Poniżej przedstawiono zestawienie potencjalnych, szczegółowych źródeł finansowania działań ujętych w Planie. Zawarte w tabelach programy i fundusze odzwierciedlają aktualne możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. Choć ich dostępność i warunki mogą ulegać zmianom w czasie, obecnie stanowią one solidną podstawę do planowania oraz inspirowania się przy pozyskiwaniu finansowania.

Tabela 11. Obszary dofinansowania w ramach funduszy unijnych

Program	Działanie	Obszar wsparcia	Obszar dofinansowania	Opis
Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027	Zdrowie pracowników	Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	Zdrowie psychiczne w pracy	Wsparcie zdrowia psychicznego pracodawców i pracowników, w tym profilaktyka wypalenia zawodowego.
	Usługi społeczne i zdrowotne	Osoby starsze	Dzienne Domy Opieki Medycznej	Tworzenie i wsparcie funkcjonowania placówek oferujących dzienną opiekę medyczną.
		Osoby starsze, Osoby z niepełnosprawnościami, osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	Mieszkania treningowe i wspomagane	Zapewnienie warunków do samodzielnego funkcjonowania osób wymagających wsparcia.
		Osoby starsze, Osoby z niepełnosprawnościami, osoby w kryzysie zdrowia psychicznego, Rodziny z dziećmi	Opieka wytchnieniowa	Wsparcie dla opiekunów osób zależnych poprzez czasowe przejęcie opieki.
		Osoby starsze	Aktywizacja seniorów	Zwiększenie samodzielności, przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i aktywizacja seniorów.
		Osoby starsze, Osoby z niepełnosprawnościami, Rodziny z dziećmi	Usługi asystenckie	Pomoc osobom z niepełnosprawnościami w codziennym funkcjonowaniu.
		Osoby starsze, Osoby z niepełnosprawnościami	Usługi teleopiekuńcze	Zdalne monitorowanie stanu zdrowia i bezpieczeństwa osób starszych lub niesamodzielnych.
		Osoby starsze, Osoby z niepełnosprawnościami	Usługi transportowe	Transport dla osób potrzebujących wsparcia, np. do placówek zdrowotnych czy społecznych.
		Osoby starsze, Osoby z niepełnosprawnościami	Transport door-to-door	Indywidualny transport dla osób o ograniczonej mobilności.
		Osoby starsze, Osoby z niepełnosprawnościami	Usługi opiekuńcze	Świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania.
		Osoby starsze, Osoby z niepełnosprawnościami	Dostosowanie mieszkania	Adaptacja mieszkań do potrzeb osób starszych lub z niepełnosprawnościami.

Program	Działanie	Obszar wsparcia	Obszar dofinansowania	Opis
	Usługi społeczne na rzecz rodzin	Rodziny z dziećmi	Mediacje rodzinne	Pomoc w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych poprzez mediacje.
		Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	Konsultacje i porady psychologiczne	Wsparcie psychologiczne, psychoedukacja i działania profilaktyczne.
		Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	Pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom	Terapeutyczne i społeczne wsparcie osób z problemem uzależnień oraz ich rodzin.
		Rodziny z dziećmi	Poradnictwo prawne	Udzielanie porad prawnych w zakresie funkcjonowania rodziny.
		Rodziny z dziećmi	Terapia rodzinna	Terapia dla rodzin przeżywających trudności we współżyciu społecznym lub emocjonalnym.
		Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	Psychoterapia indywidualna	Pomoc psychoterapeutyczna dla osób indywidualnych.
		Rodziny z dziećmi	Grupy wsparcia i warsztaty wychowawcze	Wzmacnianie kompetencji rodzicielskich i wymiana doświadczeń.
		Rodziny z dziećmi	Praca socjalna	Świadczenia pracy socjalnej na rzecz rodzin wymagających wsparcia.
	Rewitalizacja miast	Osoby z niepełnosprawnościami	Usuwanie barier architektonicznych	Likwidacja przeszkód utrudniających poruszanie się osobom z niepełnosprawnościami.
		Osoby z niepełnosprawnościami	Dostosowanie obiektów	Przystosowanie budynków do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, poprawa dostępności przestrzeni publicznej.
Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027	-	Wszyscy mieszkańcy	Paczki żywnościowe/posiłki oraz działania towarzyszące, - warsztaty i doradztwo.	Zapewnienie osobom najbardziej potrzebującym podstawowej pomocy żywnościowej w formie paczek lub posiłków oraz umożliwienie im udziału w bezpłatnych warsztatach na rzecz włączenia społecznego
Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego	Program Aktywny Maluch 2022-2029	Rodziny z dziećmi	Usługi opieki nad dziećmi	Tworzenie i funkcjonowanie nowych miejsc opieki dla dzieci do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie) poprzez dofinansowanie inwestycji infrastrukturalnych oraz kosztów bieżących.

Tabela 12. Obszary dofinansowania w ramach budżetu państwa oraz jednostek samorządowych

Jednostka odpowiedzialna	Źródło finansowania/ Fundusz	Program	Obszar wsparcia	Obszar dofinansowania	Opis
Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej	Budżet państwa	Program „Aktywni Seniorzy - ASY”	Osoby w wieku 60+ oraz ich opiekunowie	Edukacja, rozwój polityki senioralnej, aktywizacja	Program wieloletni wspierający aktywność społeczną, edukacyjną i kulturalną, obejmujący rozwój polityki senioralnej, edukację, integrację międzypokoleniową, partycypację społeczną i dzienne formy wsparcia.
	Budżet państwa - Fundusz Solidarnościowy	„Opieka wytchnieniowa” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego	Osoby z niepełnosprawnościami, Rodziny z dziećmi	Opieka wytchnieniowa	Odciążenie członków rodzin lub opiekunów poprzez wsparcie ich w codziennych obowiązkach lub zapewnienie czasowego zastępstwa. O uzyskanie środków na realizację zadań w ramach Programu, mogą ubiegać się jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego lub powiatowego.
		„Opieka wytchnieniowa” dla Organizacji Pozarządowych	Osoby z niepełnosprawnościami, Rodziny z dziećmi	Opieka wytchnieniowa	Odciążenie członków rodzin lub opiekunów poprzez wsparcie ich w codziennych obowiązkach lub zapewnienie czasowego zastępstwa. O uzyskanie środków na realizację zadań w ramach Programu, mogą ubiegać się Organizacje pozarządowe.
		„Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnościami” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego	Osoby z niepełnosprawnościami	Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnościami	Celem Programu jest wprowadzenie usług asystencji osobistej jako formy ogólnodostępnego wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym. O uzyskanie środków na realizację zadań w ramach Programu, mogą ubiegać się jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego lub powiatowego.
		„Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnościami” dla Organizacji Pozarządowych	Osoby z niepełnosprawnościami	Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnościami	Celem Programu jest wprowadzenie usług asystencji osobistej jako formy ogólnodostępnego wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym. O uzyskanie środków na realizację zadań w ramach Programu, mogą ubiegać się Organizacje pozarządowe.

Jednostka odpowiedzialna	Źródło finansowania/ Fundusz	Program	Obszar wsparcia	Obszar dofinansowania	Opis
		„Centra opiekuńczo-mieszkalne”	Osoby z niepełnosprawnościami	Centra opiekuńczo-mieszkalne	Stworzenie miejsc, gdzie osoby niepełnosprawne mogą zamieszkiwać na zasadach pobytu dziennego lub całodobowego, zapewniając im niezależność i samodzielność. Program adresowany jest do gmin i powiatów, które zorganizują usługi zamieszkiwania w formie pobytu dziennego lub całodobowego w Centrach.
	Budżet państwa (<80%) i budżet gminy (>20%)	Korpus Wsparcia Seniorów	Osoby starsze	Usługi opiekuńcze dla seniorów	1. Pomoc w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych (np. pomoc w robieniu zakupów, przygotowywaniu posiłków, sprzątanii), 2. Podstawowa opieka higieniczno-pielęgniarska (pomoc w myciu, ubieraniu, poruszaniu się), 3. Zapewnienie kontaktów z otoczeniem (pomoc w uczestniczeniu w wydarzeniach społecznych, zapewnienie towarzystwa), 4. Dofinansowanie zakupu i użytkowania opasek bezpieczeństwa lub innych urządzeń, 5. Wsparcie w utrzymaniu samodzielności w miejscu zamieszkania
	Budżet państwa (<60%) i budżet gminy (>40%)	„Opieka 75+”	Osoby starsze	Usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze	Zwiększenie dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób w wieku 75 lat i więcej, które są osobami samotnymi, samotnie gospodarującymi, a także tych które pozostają w rodzinie.
	Budżet państwa (100%)	„Za życiem”	Rodziny z dziećmi	Wsparcie rodzin z dziećmi	Kompleksowe wsparcie dla rodzin z dziećmi z ciężkimi niepełnosprawnościami lub nieuleczalnymi chorobami, a także dla kobiet w ciąży i ich rodzin. Wsparcie obejmuje m.in.: jednorazowe świadczenie w wysokości 4000 zł, asystenci rodzin, wczesne wspomaganie rozwoju dziecka i jego rodziny, usługi wspierające i rehabilitacyjne.
	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób	„Dostępna przestrzeń publiczna”	Osoby z niepełnosprawnościami	Usuwanie barier architektonicznych	Zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami dostępu do przestrzeni publicznej, informacji i komunikacji, a także technologii, urządzeń oraz usług powszechnie dostępnych lub

Jednostka odpowiedzialna	Źródło finansowania/ Fundusz	Program	Obszar wsparcia	Obszar dofinansowania	Opis
	Niepełnosprawnych - finansowany z budżetu państwa, pracodawców i innych źródeł				powszechnie zapewnianych, na zasadzie równości z innymi osobami.
		„Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Mobilność osób z niepełnosprawnościami	Osoby z niepełnosprawnościami	Usługi transportowe	Wzrost niezależności osób z niepełnosprawnościami oraz ułatwienie im aktywności społecznej lub zawodowej poprzez zapewnienie dostępu do korzystania z samochodu osobowego.
		„Dostępność ponad barierami”	Osoby z niepełnosprawnościami	Usuwanie barier architektonicznych	Rozwój i zwiększenie dla osób z niepełnosprawnościami dostępności przestrzeni fizycznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej, a także dostępności produktów i usług, w tym dotyczących turystyki, rekreacji i kultury.
		„Centra informacyjno-doradcze dla osób z niepełnosprawnościami”	Osoby z niepełnosprawnościami	Usługi wspierające osoby z niepełnosprawnościami	Uruchomienie centrów oferujących kompleksowe wsparcie informacyjne, doradcze i eksperckie dla osób z niepełnosprawnościami oraz ich otoczenia, w tym w zakresie doboru technologii asystujących.
		„Zajęcia klubowe w WTZ”	Osoby z niepełnosprawnościami	Aktywizacja osób z niepełnosprawnościami	Rehabilitacja społeczna i zawodowa w formie warsztatów terapii zajęciowej.
		„Wsparcie Inicjatyw”	Osoby z niepełnosprawnościami	Integracja i aktywizacja osób z niepełnosprawnościami	Promowanie działań na rzecz aktywizacji środowiska osób niepełnosprawnych
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	Budżet państwa (80%) i budżet gminy (20%)	Program „Posiłek w szkole i w	Rodziny z dziećmi	Opieka żywnościowa	Moduł 1 i 2 - zapewnia pomoc dzieciom, uczniom i młodzieży oraz obejmuje pomocą osoby dorosłe, zwłaszcza osoby starsze, chore, niepełnosprawne i samotne w formie posiłku,

Jednostka odpowiedzialna	Źródło finansowania/ Fundusz	Program	Obszar wsparcia	Obszar dofinansowania	Opis
(moduł 1 i 2) oraz Ministerstwo Edukacji Narodowej (moduł 3)		domu" na lata 2024-2028			świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Moduł 3 - wzmocnienie opiekuńczej funkcji szkoły podstawowej poprzez tworzenie warunków umożliwiających spożywanie przez uczniów posiłku w trakcie pobytu w szkole.
Samorząd Województwa Mazowieckiego	Budżet Województwa Mazowieckiego (max. 80%)	"Wsparcie osób z niepełnosprawnościami na Mazowszu"	Osoby z niepełnosprawnościami	Dostęp do kultury dla osób z niepełnosprawnościami	Ułatwienie osobom z niepełnosprawnościami dostępu do instytucji kultury, dla których organizatorem jest Samorząd Województwa Mazowieckiego, poprzez możliwość skorzystania z ich oferty za preferencyjną cenę biletu, tj. 1 zł brutto za osobę z niepełnosprawnościami i 1 zł brutto za towarzyszącego jej opiekuna
		„Mazowsze dla młodzieży"	Rodziny z dziećmi	Aktywizacja młodzieży	Tworzenie i rozwój Młodzieżowych Rad poprzez dofinansowanie działań edukacyjnych, promocyjnych oraz organizacyjnych. Dotacje obejmują m.in. szkolenia dla młodzieżowych radnych i ich opiekunów, kampanie informacyjne oraz realizację inicjatyw młodzieżowych.
		„Mazowsze dla lokalnych centrów integracyjnych"	Wszyscy mieszkańcy	Integracja i aktywizacja mieszkańców	Zadania aktywizujące, integrujące i rozwijające lokalne społeczności poprzez zapewnienie podstawowej infrastruktury (takiej jak np. świetlice wiejskie, gminne/osiedlowe ośrodki kultury, domy kultury, domy pomocy społecznej, itp.) pełniące rolę tzw. „centrum integracyjno-kulturalne"

Źródło: opracowanie własne

6. SYSTEMY MONITOROWANIA I OCENY

Poniżej przedstawiono system monitorowania realizacji, oceny efektywności oraz pomiaru wskaźników Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Chotcza Szczególny nacisk położono na dokładne określenie metod ewaluacji podejmowanych działań, co umożliwi rzetelną i wszechstronną ocenę ich wpływu na poprawę jakości życia mieszkańców oraz wspieranie rozwoju społecznego w gminie. Proces ewaluacji będzie obejmował zarówno analizę stopnia realizacji zaplanowanych zadań, jak i ocenę osiągnięcia wyznaczonych wskaźników efektów i oddziaływania.

Monitoring wskaźników przypisanych do poszczególnych obszarów wsparcia będzie prowadzony regularnie, z wykorzystaniem danych zarówno ilościowych, jak i jakościowych. Takie podejście pozwoli na bieżące wychwytywanie zmieniających się potrzeb mieszkańców, elastyczne dostosowywanie działań oraz zapewnienie wysokiej skuteczności realizowanych usług społecznych w gminie Chotcza.

6.1. WSKAŹNIKI REZULTATU I PRODUKTU

Wskaźniki służące monitorowaniu realizacji Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Chotcza zostały przypisane do poszczególnych celów szczegółowych. Ich zastosowanie pozwoli na ocenę postępów w realizacji głównego celu, jakim jest stworzenie spójnego i dostępnego systemu usług społecznych odpowiadającego na złożone potrzeby lokalnej społeczności, ze szczególnym uwzględnieniem seniorów, osób z niepełnosprawnościami, rodzin z dziećmi oraz osób z problemami zdrowia psychicznego.

Wskaźniki zostały usystematyzowane według obszarów interwencji, których dotyczą. Warto jednak podkreślić, że ze względu na ich charakter przekrojowy, niektóre wskaźniki mogą odnosić się do więcej niż jednego obszaru wsparcia, mimo iż formalnie przypisane są do konkretnego celu. Szczegółowy wykaz wskaźników monitorujących realizację poszczególnych celów szczegółowych przedstawia poniższa **Tabela 13.**

Tabela 13. Wskaźniki rezultatu i produktu w podziale na obszary wsparcia

OSOBY STARSZE		
I.p.	Cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika
1.	Zapewnienie osobom starszym warunków do godnego i bezpiecznego funkcjonowania w ich środowisku zamieszkania poprzez rozwój zintegrowanych usług opiekuńczych, wsparcie informacyjne oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i terytorialnemu.	Liczba seniorów objętych usługami opiekuńczymi oraz programem „Opieka 75+”.
		Liczba osób starszych kierowanych do placówek całodobowych (publicznych i prywatnych DPS) ze współfinansowaniem kosztów pobytu przez gminę.
		Liczba osób starszych i rodzin senioralnych, którym udzielono doraźnej pomocy rzeczowej w postaci paczek żywnościowych.
OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI		
I.p.	Cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika
2.	Wspieranie samodzielności oraz integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami poprzez systematyczne rozwijanie lokalnych form pomocy opiekuńczej i asystenckiej, a także sukcesywne eliminowanie barier infrastrukturalnych.	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych usługami opiekuńczymi oraz programami opieki wytchnieniowej w środowisku.
		Liczba osób z niepełnosprawnościami korzystających z usług asystenckich.
		Liczba dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami, którym gmina zapewniła i sfinansowała stabilny dowóz do zewnętrznych placówek oświatowych oraz WTZ.
OSOBY W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO		

I.p.	Cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika
3.	Zapobieganie marginalizacji i izolacji osób w kryzysie zdrowia psychicznego poprzez poprawę dostępności do lokalnego wsparcia psychoterapeutycznego i prawnego oraz współpracę z instytucjami zewnętrznymi.	Liczba mieszkańców gminy dowożonych i uczestniczących w zajęciach Środowiskowych Domów Samopomocy. Liczba osób, które skorzystały z bezpłatnych konsultacji i porad prawnych (w tym pilnej pomocy adwokackiej w Urzędzie Gminy). Liczba osób objętych działaniami o charakterze profilaktyczno-interwencyjnym przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA).
RODZINY Z DZIEĆMI		
I.p.	Cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika
4.	Wspieranie potencjału opiekuńczo-wychowawczego rodzin oraz ochrona i wszechstronny rozwój dzieci poprzez zintegrowane działania profilaktyczne, interwencyjne oraz rozbudowę oferty edukacyjno-światlicowej.	Liczba rodzin objętych aktywnym wsparciem i asystą ze strony asystenta rodziny. Liczba uczniów i dzieci objętych dożywianiem w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” oraz wsparciem rzeczowym w formie paczek. Liczba dzieci i rodziców uczestniczących w szkoleniach profilaktycznych, wycieczkach, wyjazdach na basen oraz dodatkowych zajęciach szkolnych.

Źródło: opracowanie własne

6.2. OPIS SYSTEMU MONITOROWANIA REALIZACJI PLANU I OSIĄGNIĘCIA WSKAŹNIKÓW

System monitorowania realizacji Planu oraz osiągania wskaźników ma na celu zapewnienie skutecznego nadzoru nad postępowaniem wdrażania zaplanowanych działań oraz ocenę stopnia realizacji wyznaczonych celów. Efektywne monitorowanie stanowi kluczowy element powodzenia całego przedsięwzięcia. Regularna analiza pozwoli na bieżąco śledzić zgodność działań z założeniami Planu oraz umożliwi szybkie reagowanie i wprowadzanie korekt w przypadku pojawiających się trudności. Taki system zapewni transparentność oraz odpowiedzialność w procesie realizacji, wspierając efektywne zarządzanie usługami społecznymi w gminie Chotcza.

Monitoring realizacji Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Chotcza na lata 2026-2028 oraz stopnia osiągania zaplanowanych wskaźników będzie prowadzony przez pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chotczy we współpracy z lokalnymi interesariuszami zaangażowanymi w opracowanie i wdrażanie dokumentu, w tym:

- przedstawicielami władz gminy Chotcza,
- jednostkami organizacyjnymi gminy,
- organizacjami pozarządowymi,
- innymi partnerami społecznymi i instytucjonalnymi.

Pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej gromadzić będą dane dotyczące poszczególnych działań. Zebrane informacje – zgodne z określonymi wskaźnikami przypisanymi do celów szczegółowych – będą następnie analizowane przez zespół monitorujący.

Na podstawie wskaźników co dwa lata opracowywany będzie raport podsumowujący postępy w realizacji Planu. Wskaźniki stanowiąc będą podstawowe narzędzie oceny skuteczności działań oraz stopnia osiągnięcia zakładanych rezultatów.

6.3. OCENA SKUTECZNOŚCI I EFEKTYWNOŚCI PLANU (EWALUACJA)

Ostatnim etapem wdrażania Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Chotcza będzie przeprowadzenie ewaluacji podjętych działań. Jej głównym celem będzie ocena efektów oraz zasadności realizowanych interwencji społecznych. Ewaluacja pozwoli określić stopień realizacji celów zawartych w Planie, a także ocenić skuteczność i efektywność podejmowanych działań.

Proces ewaluacji zostanie przeprowadzony w dwóch etapach:

1. **Ewaluacja on-going (bieżąca)** – prowadzona w trakcie realizacji Planu, jako integralna część systemu monitorowania. Ma na celu regularną ocenę postępów w realizacji celów operacyjnych oraz identyfikację ewentualnych barier i wyzwań. Dzięki temu możliwe będzie bieżące dostosowywanie działań do zmieniającej się sytuacji społecznej i organizacyjnej. Ewaluacja ta będzie realizowana we współpracy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Chotczy oraz innymi jednostkami wdrażającymi Plan.
2. **Ewaluacja ex-post (końcowa)** – przeprowadzona po zakończeniu okresu obowiązywania Planu. Obejme analizę osiągniętych rezultatów, trwałości wdrożonych rozwiązań oraz efektywności wykorzystania zasobów – finansowych, kadrowych i organizacyjnych. Pozwoli to na ocenę rzeczywistego wpływu podejmowanych działań na jakość życia mieszkańców gminy Chotcza.

7. SPIS ELEMENTÓW GRAFICZNYCH

TABELE

Tabela 1. Powiązanie celów Planu z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla 7

Tabela 2. Liczba ludności w podziale na płeć w latach 2022-2024 8

Tabela 3. Inne wskaźniki demograficzne w latach 2022-2024 9

Tabela 4. Poziom wykształcenia 9

Tabela 5. Poziom bezrobocia w latach 2022-2024 10

Tabela 6. Powody przyznawania pomocy społecznej w latach 2022-2024..... 10

Tabela 7. Liczba osób i rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych, niepieniężnych oraz pozostałych usług w latach 2022-2024..... 11

Tabela 8. Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej w ramach zadań własnych w latach 2022-2024 wraz z kwotą świadczeń 11

Tabela 9. Podstawowe informacje o Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Chotczy dla lat 2022-2024..... 12

Tabela 10. Usługi środowiskowe świadczone na terenie jednostki 14

Tabela 11. Obszary dofinansowania w ramach funduszy unijnych.....30

Tabela 12. Obszary dofinansowania w ramach budżetu państwa oraz jednostek samorządowych..... 32

Tabela 13. Wskaźniki rezultatu i produktu w podziale na obszary wsparcia..... 36

WYKRESY

Wykres 1. Piramida wieku i płci w 2024 roku.....9

MAPY

Mapa 1. Granice gminy Chotcza 8